

Ingrid Glorie:

Steekpartij op Groningse klassenavond; 'drama' of 'uit de hand gelopen woordenwisseling'?

De taal van krantenberichten

In de bovenbouw van HAVO en VWO kunnen zich verschillende momenten voordoen, waarop de docent Nederlands behoefte voelt om stil te staan bij de taal van de media in het algemeen en die van de dagbladjournalistiek in het bijzonder. Zo'n moment kan zich bijvoorbeeld voordoen bij de introductie van schrijfdossieropdrachten of bij de behandeling van kernbegrippen als 'schrijfdoel' en 'publiek-gerichtheid'. Ingrid Glorie, docente Nederlands in het voortgezet onderwijs, beschrijft een lesvoorbeeld uit de praktijk.

Voor de opdracht die ik in dit artikel laat zien, lezen leerlingen twee artikelen uit twee verschillende kranten en beantwoorden hier vragen bij. Al lezend en reflecterend ontdekt de leerling hoe onze perceptie van een bepaalde actuele gebeurtenis beïnvloed wordt door bijvoorbeeld de opmaak van een artikel, de selectie van feiten en meningen en schijnbaar onbelangrijke details als de keuze voor een bepaald woord of een bepaalde zinsvolgorde.

Werkvorm

De oefening kan zowel mondeling als schriftelijk en zowel klassikaal, individueel als in kleine groepjes gemaakt worden en neemt ongeveer 1 lesuur in beslag. De docent kan de oefening inleiden met een korte uiteenzetting over verschillende Nederlandse kranten en weekbladen. Wie daarbij de voorpagina's van enkele landelijke en regionale dagbladen naast elkaar op het bord plakt, heeft een mooi

opstapje voor een onderwijsleergesprek over visuele en inhoudelijke verschillen tussen de diverse bladen.

Inhoud

Aspecten die aan de orde gesteld kunnen worden, zijn bijvoorbeeld de opmaak, het gebruik van kleur en foto's, de onderwerpen die relatief veel of weinig aandacht krijgen, de volgorde van belangrijkheid van bepaalde onderwerpen en de keuze en benadering van de onderwerpen. Wat dit laatste betreft, kan generaliserend gesteld worden dat de zogenaamde 'kwaliteitskranten', zoals *de Volkskrant* en het *NRC*, hoofdzakelijk geïnteresseerd zijn in de beleidsmatige achtergronden van bepaalde ontwikkelingen ('OPEC besluit olieprijs te verhogen'), terwijl een krant als *De Telegraaf* vooral gericht is op de directe consequenties van deze ontwikkelingen voor de eigen lezers ('Benzine wordt 10 cent duurder'). Op de voorpagina van bijvoorbeeld *De Telegraaf* vinden we vooral het belangrijkste binnen- en buitenlandse nieuws, sportnieuws en *human interest*, op die van de 'kwaliteitskranten' daarnaast ook berichten over onderwerpen die minder tot de verbeelding spreken, zoals gezondheidszorg, onderwijs en economie. De regionale bladen geven een enigszins ander beeld te zien, met meer aandacht voor gebeurtenissen uit de eigen omgeving.

Natuurlijk moet de docent uiterst voorzichtig zijn met het gebruik van de term 'kwaliteitskrant'. Wie een leerling zozeer doordringt van zijn eigen voorkeur, dat deze besluit om de sportberichten op de voorpagina van het *Algemeen Dagblad* voortaan maar links te laten liggen, schiet zijn doel voorbij. Er zijn heel wat gezinnen waarbij dagelijks helemaal geen krant op de mat valt, en het is beter om leerlingen te motiveren om 'een' krant te lezen, dan alleen maar 'de' krant.

Doelgroep

Onderstaande oefening is inmiddels twee keer uitgetoetst: een keer in een 4-HAVO-klas (mondeling, klassikaal) en een keer in een MBO-klas (in kleine groepjes, met schriftelijke

verslaglegging en klassikale bespreking achteraf). Beide groepen leerlingen waren erg enthousiast. Dit kwam deels doordat de oefening een beroep deed op hun speurzin en deels door de actualiteit van het onderwerp. Het onderwerp sloot aan bij hun beleavingswereld en werd bovendien gepresenteerd met de woorden: 'uit de krant van afgelopen zaterdag'. Wie de moeite wil nemen om eens twee zaterdagkranten uit verschillende richtingen naast elkaar te leggen, zal zelf nog veel meer artikelen ontdekken, waarop dezelfde of soortgelijke vragen kunnen worden toegepast. Met dit artikel wordt dan ook vooral beoogd om docenten Nederlands een recept aan de hand te doen voor een leuke les. Iedereen kan het materiaal zelf gemakkelijk actualiseren.

Vragen bij de twee artikelen

- 1a Vergelijk de titels van de twee artikelen. Titel en 'chapeau' van artikel 2 verschaffen niet alleen meer informatie dan het kopje boven artikel 1, maar roepen ook bepaalde gevoelens bij de lezer op. Wat is het effect van het woord 'drama' (artikel 2)?
- 1b Hoe wordt er in het kopje boven artikel 1 naar de dader verwezen? En hoe wordt hij in de titel van artikel 2 genoemd?
- 2 De informatie voor artikel 1 is aangeleverd door het ANP, het Algemeen Nederlands Persbureau. Artikel 2 is geschreven door 'onze correspondent'. Beschrijf het verschil in effect dat deze twee bronnen op jou als lezer maken.
- 3a Wat is het beoogde effect van de toevoeging 'zaterdag' (artikel 2)?
- 3b Zou het artikel echt op zaterdag geschreven zijn?
- 4 In artikel 1 staat dat de zestienjarige jongen 'enkele keren' met een mes is gestoken (r. 4/5). Wat is het equivalent van 'enkele' in artikel 2?
- 5a In de eerste alinea van artikel 1 wordt naar beide hoofdrolspelers in het drama verwezen met het woord 'jongen'. Hoe wordt het slachtoffer in de eerste alinea van artikel 2 genoemd? En de dader?
- 5b Beschrijf het verschil in gevoelswaarde tussen de woordkeuze in artikel 1 en die in artikel 2.
- 6 'Ernstig gewond' (artikel 1, r. 6) en 'zwaarge-

Twaalfjarige steekt 16-jarige scholier neer

ANP

- 1 GRONINGEN - Een twaalfjarige jongen heeft donderdag tijdens een ruzie voor een scholengemeenschap in Groningen een zestienjarige jongen enkele keren
- 5 met een mes gestoken. Het slachtoffer is ernstig gewond naar het ziekenhuis gebracht. Zijn toestand is stabiel.
- In de christelijke scholengemeenschap De Hamrik in Groningen zou een schoolfeest plaatshebben. In afwachting van
- 10 een docent stonden leerlingen op straat. Het slachtoffer werd door de twaalfjarige jongen, die niet op die school zit, benaderd. Deze beschuldigde de ander ervan
- 15 een fiets te hebben gestolen. De woordenwisseling liep daarna uit de hand.

Artikel 1. De Volkskrant, 18 april 1998, 87 woorden.

- wond' (artikel 2, r. 8) betekenen hetzelfde. Welk trucje haalt 'onze correspondent' uit, waardoor de verwondingen in artikel 2 toch net even een tikje erger lijken?
- 7 Wat is het verschil in gevoelswaarde tussen 'het ziekenhuis' (artikel 1, r. 6) en 'het Academisch Ziekenhuis in de Martinistad' (artikel 2, r. 9-10)?
- 8 Welke suggestie wekt de toevoeging 'omdat er geen vitale delen zijn geraakt' (artikel 2, r. 11-12)?
- 9 Noem twee bijvoeglijke naamwoorden uit de eerste twee alinea's van artikel 2, die de mening van de lezer kunnen beïnvloeden. Leg uit welk effect elk van deze woorden heeft.
- 10 'Het leek allemaal zo mooi' (artikel 2, r. 23). Welke tegenstelling wordt hier door 'onze correspondent' ingeluid?
- 11a In r. 34 van artikel 2 komt de directeur van de school aan het woord. Welk belang heeft de directeur erbij om te zeggen dat het 'pertinent' niet waar was dat de 16-jarige jongen een fiets zou hebben gestolen?
- 11b Wat stel je je voor bij 'werden er over en weer wat opmerkingen gemaakt' (r. 37-38)?

Drama op Groningse klassenavond

Messentrekker (12) steekt bij uitgelokte ruzie scholier neer

Van onze correspondent

GRONINGEN, zaterdag

1 Vlak voor het begin van een feestelijke klassenavond is een 16-jarige Groningse scholier neergestoken door een 12-jarige knaap, die hem beschuldigde van diefstal.

5 **Het slachtoffer werd vlak voor het hek van de middelbare school meerdere keren in zijn rug gestoken met een vlijmscherp mes. Zwaargewond werd hij onmiddellijk overgebracht naar het Academisch Ziekenhuis in de Martinistad. Zijn toestand is inmiddels stabiel omdat er geen vitale delen zijn geraakt.**

10 "Lichamelijk komt onze leerling er wel weer bovenop maar geestelijk is hij verder van huis", aldus directeur Gijs Kraan van de christelijke scholengemeenschap De Hamrik.

15 De 12-jarige dader - zelf geen leerling van de school - werd even later gearresteerd in zijn ouderlijk huis aan de Groningse Bedumerstraat. Hij zit nog vast op het politiebureau.

20 Het leek allemaal zo mooi. Het hele jaar hadden de ongeveer 20 leerlingen uit de derde klas van het vbo voor hun klassenavond gespaard. Op school zouden ze wor-

den getrakteerd op een Chinees maaltje dat het begin moest zijn van een daverend feest. Omdat de school aan de Heinsiusstraat 's avonds gesloten is, stond de klas in afwach- 30 ting van hun mentor op straat te wachten, toen er een ruzie ontstond met een groepje jongens.

"De groep waarin de jonge dader zat, lokte agressie uit door het slachtoffer van fietsendiefstal te beschuldigen. Omdat dat 35 pertinent niet waar was, werden er over en weer wat opmerkingen gemaakt.

Toen de mentor de scholieren riep dat ze naar binnen konden, stak de knaap plotse- 40 ling toe en zakte onze leerling in elkaar", aldus de directeur, die zeer geschokt is over het gebeuren.

"We hadden tijdens de paasviering van vorige week juist nog het thema zinloos geweld 45 behandeld en nu overkomt het ons zelf doordat iemand van buitenaf zo tekeer gaat. Het personeel, alle 450 leerlingen en de ouders zijn er kapot van."

Of de dader, die inmiddels heeft bekend, 50 poging tot doodslag ten laste gelegd krijgt, is nog niet duidelijk.

Artikel 2. De Telegraaf, 18 april 1998, 314 woorden.

11c Stel: je maakt een werkstuk over zinloos geweld en je gebruikt dit voorval als voorbeeld. Zou je de directeur dan een betrouwbare persoon vinden voor een interview? Motiveer je antwoord.

12a In artikel 1 wordt over de arrestatie van de dader niets gezegd. Bevat het zinnetje 'Of de dader [...] poging tot doodslag ten laste gelegd krijgt is nog niet duidelijk' (artikel 2, r. 50-52) feitelijke informatie?

12b Waarom zou 'onze correspondent' zijn bericht zo besluiten?